

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА СЛУЖБОВІ ЗЛОЧИНИ: СЛУЖБОВУ НЕДБАЛІСТЬ ТА СЛУЖБОВЕ ПІДРОБЛЕННЯ.

Менеджмент XXI століття: проблеми і перспективи: матеріали XIV
Всеукр. наук.-практ. конф., 17 жовтня 2024 р. / М-во освіти і науки України,
УНУС, ф-т менеджменту. – Умань: ВІЗАВІ, 2024.стор.25-29.

Білошкурська З.П.
кандидат юридичних наук, доцент,
Уманський національний університет
садівництва

Вчинення злочинів у сфері службової і професійної діяльності досить поширене явище в Україні.

На даний час, у зв'язку з воєнними діями в нашій країні і проведенням загальної мобілізації, значно зросла кількість вчинених службових кримінальних правопорушень працівниками ТЦК та СП і лікарями Військово-лікарських комісій.

Положення Кримінального кодексу України передбачають кримінальну відповідальність за так звані «корупційні злочини». До них слід віднести службове підроблення і службову недбалість, покарання за які відображенні в статтях 366 і 367 КК України.

Службове підроблення – це складання, видача службовою особою завідомо неправдивих офіційних документів, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей, інше підроблення офіційних документів – караються штрафом до двохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до трьох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Ті самі діяння, якщо вони спричинили тяжкі наслідки, караються позбавленням волі на строк від двох до п'яти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років та зі штрафом від двохсот п'ятдесяти до семисот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Предметом злочину є офіційний документ, визначення якого наведено у примітці до ст. 358 КК України, згідно з якою офіційним визнається документ, який відповідає таким ознакам:

- 1) змістом такого документа повинна бути певна інформація (дані, відомості, свідоцтва, показання);
- 2) ця інформація має бути зафіксована на будь-якому матеріальному носії (папері, магнітній, кіно-, відео- або фотоплівці, дискеті тощо);
- 3) документ, який містить таку інформацію, повинен складатися з дотриманням визначених законом форм (довідка, наказ, розпорядження,

протокол, постанова тощо) і мати передбачені законом реквізити (бланк, штамп, печатка, підпис тощо);

4) інформація, яка міститься в документі, повинна підтверджувати чи посвідчувати певні події, явища або факти, які спричинили чи здатні спричинити наслідки правового характеру, або може бути використана як документи – докази у правозастосовчій діяльності;

5) документ має бути складеним, виданим чи посвідченим повноважними (компетентними) особами органів державної влади, місцевого самоврядування, об'єднань громадян, юридичних осіб незалежно від форми власності та організаційно-правової форми, а також окремими громадянами, у тому числі самозайнятими особами

Офіційними можуть бути визнані і документи, що виходять від приватних осіб, за умови якщо вони або посвідчені від імені відповідного органу, підприємства, установи, організації уповноваженими службовими чи іншими компетентними особами, або надходять до відання цих організацій (діловодства) чи передаються їм для зберігання або використання.

Об'єктивна сторона злочину характеризується активною поведінкою – діями, які полягають у перекручуванні винним істини в офіційних документах чи у видачі неправдивих офіційних документів шляхом використання для цього свого службового становища

За частиною 1 ст. 366 КК карається злочин із формальним складом, який визнається закінченим з моменту вчинення хоча б однієї з таких альтернативно передбачених у диспозиції дій, як:

- а) складання неправдивого офіційного документа;
- б) видача неправдивого офіційного документа;
- в) внесення до офіційного документа неправдивих відомостей;
- г) інше підроблення офіційного документа

Слід урахувати, що хоча в диспозиції ст. 366 КК України вказується на підроблення документів, а не документа, тобто це поняття використовується лише в множині, але склад цього злочину є наявним як тоді, коли дії винного виявилися у підробленні декількох офіційних документів, так і тоді, коли вони полягали у підробленні лише одного такого документа.

Складання неправдивих документів – це повне виготовлення документа, що містить інформацію, яка повністю або частково не відповідає дійсності. При цьому форма та реквізити документа відповідають необхідним вимогам.

Видача неправдивих документів означає надання (передачу) його фізичним або юридичним особам або випуск для використання такого документа, зміст якого повністю або частково не відповідає дійсності і який був складений або службовою особою, яка його видала, або іншою службовою особою.

Інше підроблення документів є своєрідним антиподом внесення до документа неправдивих відомостей, бо неправдиві відомості у цьому випадку до документа не вносяться, а виправляються або знищуються такі, вже наявні у документі відомості, що відповідають дійсності.

За частиною 2 ст. 366 КК карається службове підроблення, що спричинило тяжкі наслідки.

Службова недбалість (ст. 367 КК України), тобто невиконання або неналежне виконання службовою особою своїх службових обов'язків через несумлінне ставлення до них, що завдало істотної шкоди охоронюваним законом правам, свободам та інтересам окремих громадян, державним чи громадським інтересам або інтересам окремих юридичних осіб, – карається штрафом від двохсот п'ятдесяти до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до трьох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Те саме діяння, якщо воно спричинило тяжкі наслідки, – карається позбавленням волі на строк від двох до п'яти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років та зі штрафом від двохсот п'ятдесяти до семисот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або без такого.

Службова недбалість може виявлятися у формі:

а) бездіяльності, коли суб'єкт повністю не виконує покладені на нього службові обов'язки;

б) дії, коли покладені на нього службові обов'язки хоча і виконуються, але неналежним чином – не так, як того потребують інтереси служби, тобто не відповідно до закону та умов, що склалися, або відповідно до них, але неякісно, неточно, неповно, несвоєчасно, поверхово, у протиріччі з встановленим порядком тощо.

Для кваліфікації злочину за ст. 367 КК діяння службової особи обов'язково повинно бути зумовлене її службовим становищем, а дії, які вона не виконала чи виконала неналежним чином, входили в коло її службових обов'язків. Тому невиконання або неналежне виконання не службових, а інших (наприклад, суто професійних) обов'язків не може розглядатися як службова недбалість і кваліфікується за наявності до того підстав за іншими нормами (наприклад, за статтями 131, 135, 139, 140 КК України).

Не може бути застосована ст. 367 КК і тоді, коли несумлінне ставлення службової особи до виконання своїх службових обов'язків передбачено як самостійний склад злочину в спеціальних нормах КК (наприклад, статті 271, 287 КК України).

Вказівка закону на несумлінне ставлення службової особи до виконання службових обов'язків виключає можливість кваліфікації діяння як службова недбалість у випадках, коли істотна шкода була заподіяна внаслідок недосвідченості, недостатньої кваліфікації, відсутності належних навичок або з інших обставин, що не залежать від службової особи і виключають реальну можливість належного виконання покладених на неї службових обов'язків. Виключається відповідальність за службову недбалість і тоді, коли службова особа не виконує чи виконує неналежним чином свої службові обов'язки за наявності обставин, передбачених статтями 39 чи 40 КК України.

Суб'єктивна сторона службової недбалості найчастіше виявляється в необережній формі вини як щодо діяння, так і щодо його наслідків. Можлива й змішана форма вини – умисел до діяння і необережна вина до наслідків. Не виключається службова недбалість і тоді, коли умисне порушення службових обов'язків призводить до наслідків, спричинення яких службова особа хоча й не бажала, але свідомо припускала їх настання.

Суб'єктом злочину за ст. 367 КК України може бути будь-яка службова особа (частини 3 і 4 ст. 18 КК України), тобто така, яка здійснює службову діяльність як у публічній, так і в приватній сфері.

Висновки.

1. Тяжкі наслідки повинні перебувати у причинному зв'язку із вчиненим підробленням офіційного документа.

2. Суб'єктивна сторона службового підроблення, передбаченого ч. 1 ст. 366 КК України, характеризується тільки прямим умислом, бо винний діє завідомо, тобто усвідомлює неправдивий характер тих відомостей, що вносяться ним до офіційних документів, або усвідомлює, що документ, який він видає, повністю чи частково не відповідає дійсності (є неправдивим).

3. У цілому злочин є умисним.

4. Суб'єктом службового підроблення може бути будь-яка службова особа (частини 3 і 4 ст. 18 КК України) незалежно від того, у публічній чи в приватній сфері службової діяльності вчинюється цей злочин.

5. Для наявності об'єктивної сторони службової недбалості необхідно встановити:

а) нормативний акт, яким визначаються компетенція службової особи і коло службових обов'язків, покладених на неї цим актом;

б) які саме обов'язки, в якому обсязі та порядку вона повинна була виконувати у відповідних умовах;

в) чи мала вона реальну можливість належним чином виконати ці обов'язки в умовах, що склалися;

г) у чому саме виявилися допущені особою порушення службових обов'язків і які наслідки вони спричинили;

г) чи перебували службові порушення у причинному зв'язку з тими наслідками, що настали.

Використана література.

1. Кримінальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст.131. Редакція від 07.09.2024.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88). Редакція від 07.09.2024.

3. Кримінальне право України. Загальна частина. Підручник. За загальною редакцією доктора юридичних наук, професора, заслуженого працівника освіти України О. М. Литвинова. МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2020. – 428 с.

4. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник / В. І. Борисов, В. Я. Тацій, В. І. Тютюгін та ін.; за ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. 5-те вид., перероб. і допов. Харків: Право, 2015. 459с.